

І. П. Волощук,
Національний Технічний Університет України «КПІ»

КОМУНІКАТИВНІ ІНТЕНЦІЇ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТИ

У статті розглядається політична промова як об'єкт лінгвістичного дослідження, що має завчасно створений сценарій, який актуалізує комунікативні інтенції мовця такі як переконання, агітація, вплив, спонування до дії. Представлено лінгвістичний аналіз мовних засобів різних рівнів, які реалізують комунікативні інтенції сьогоденних політиків.

Ключові слова: комунікативні інтенції, ілокутивна сила, мовленнєві акти, стратегії та тактики.

В статье рассматривается политическое выступление как объект лингвистического исследования, которое имеет предварительно созданный сценарий, в котором актуализируются коммуникативные намерения политика такие как убеждения, агитация, влияние, принуждение к действию. Представлено лингвистический анализ языковых средств разных уровней, которые реализуют коммуникативные намерения современных политиков.

Ключевые слова: коммуникативные намерения, иллокутивная сила, речевые акты, стратегии и тактики.

The article deals with the political speech as the object of linguistics study, which has a before handed designed scenario in which politicians communicative intensions are realized. There are persuasion, propaganda, influence, compulsion. The analyses of linguistics devices of different levels, which actualize the communicative intentions of today politicians, are represented.

Key words: communicative intensions, illocutive force, speech acts, strategy and tactics.

Актуальність статті обумовлена комплексним підходом вивчення ролі комунікативних інтенцій з точки зору їх мовленнєвої реалізації в сучасному політичному дискурсі. Існують праці науковців зокрема О. Почепцова, А. Міщенко, А. Павловича, Н. Формановської та інших, які розкривають ілокутивний аспект висловлення за допомогою дієслів мовленнєвих актів, проте поза увагою науковців залишається лінгвістичний аналіз мовних засобів різних рівнів, які реалізують комунікативні інтенції сьогоденних політиків, що і визначило **мету статті**. **Завданням статті** є проаналізувати семантичні, граматичні, стилістичні та прагматичні властивості мовних одиниць в сучасних політичних промовах.

Політична промова – це усний, як правило, підготовлений політичний текст, який проголошується перед масовою аудиторією, ставить нарізлі завдання у тій чи іншій сфері громадського життя, дає рекомендації щодо здійснення поставлених завдань. Офіційна промова ставить за мету інформування аудиторії і вплив на неї для отримання запрограмованого ефекту (перлокуції). Вона виконує функції переконання, агітації, вітання, має завчасно створений сценарій, який залежить від комунікативної інтенції мовця і розглядається як загальний продукт мовленнєвої діяльності людини, тобто як мовленнєвий акт. Модель мовленнєвого акту являє собою неподільне ціле: адресат – інтенція – адресант і неможлива при відсутності хоча б одного із цих компонентів [5]. Інтенції адресата, його принципи, погляди, спонукальні і оціночні наміри, позиція реалізуються безпосередньо мовними засобами різних рівнів, семантика яких обумовлена поставленими ним комунікативно-прагматичними задачами.

Зазначимо, що у сучасній лінгвістиці намір (інтенція) розглядається у зв'язку із комунікативною структурою висловлювання, перш за все з його ілокутивною силою, і визначається як призначення мовленнєвого акту із урахуванням змісту висловлювання, ситуації об'єктивної дійсності. Сучасні лінгвісти (зокрема О. Москальська розглядає інтенції інформування та активізації, Л. Кисельова – інформативні, спонукальні та контактні, О. Гнатковська 22 типи інтенції, серед яких: вдячність, заборона, обіцянка, наказ, прохання, порада, погроза, спонування, схвалення та багато інших.

Оскільки в основі інтенції покладено певний ілокутивний акт (дію, що виражає комунікативну мету), то його ядром є ілокутивна сила (висловлення, що володіє певною силою – прохання, вибачення тощо). Адекватно декодована адресатом ілокутивна сила висловлення досягає мети адресантом у вигляді перлокутивного ефекту (мовленнєвого впливу на адресанта) – тобто не самого факту розуміння адресатом смислу висловлення, а тих змін у його поведінці (у разі успішної комунікації), що спричинені цим розумінням: він злякається, повірить, зробить певний вчинок тощо, згідно з комунікативною інтенцією адресанта.

В теорії мовленнєвих актів поняття комунікативної інтенції тісно пов'язане з поняттям ілокутивного акту. Так О. Москальська виділяє два основних види комунікативних інтенцій: інформування та активізування. Реалізація яких може відбуватися за допомогою наступних комунікативних тактик: повідомляти – констатувати – стверджувати; переповідати – описувати – розповідати – оцінювати – змальовувати – стисло викладати; пояснювати – порівнювати – резюмувати узагальнювати – робити висновки; обґрунтовувати – доказувати – заперечувати – викривати; коментувати – аргументувати; спонукати – просити – закликати – апелювати – вимагати – інструктувати – наказувати; запитувати [1, с. 36].

Зазначимо, що тактика це сукупність комунікативних прийомів, тобто вибір мовленнєвих актів на кожному етапі спілкування. Вербальна комунікація буде успішною, коли адресат декодує пропозиційний зміст висловлення і ставлення до нього адресата. Тому класифікація мовленнєвих актів ґрунтується на чіткій усвідомленості пропозиційного змісту висловлення й ставлення до нього мовця, тобто пропозиційної настанови.

На основі класифікації ілокутивних актів за Дж. Серлем Л. Федорова виділяє наступні типи інтенційного впливу: соціальні впливи (реалізація визначених соціальних актів: привітання, прощання тощо); волевиявленням (мовленнєві дії, спрямовані на те, щоб об'єкт виконав волю мовця: наказ, прохання тощо); пояснювання та інформування (стратегії мовленнєвого впливу: доповідання, повідомлення тощо); оцінні та емоційні мовленнєві впливи (суспільні або міжособистісні суб'єктивно-емоційні відносини) [6]. Виходячи з того, що у прагматичній лінгвістиці поняття контексту трактується широко і включає в себе як мовні, так і позамовні, ситуативні чинники, доходимо висновку, що в дослідженні адекватності розуміння та інтерпретації висловлення особливу увагу слід звертати на ілокутивні індикатори (показники ілокутивної функції висловлення) як мовні, так і позамовні.

Індикатори ілокутивної сили вказують на те, як саме потрібно приймати і розуміти пропозицію у висловлюванні, з якою ілокутивною силою. Дж. Серль серед індикаторів у англійській мові виділяє наголос, інтонацію, спосіб дієслова, порядок слів та перформативні дієслова [4].

Висловлення ілокуції відбувається, в першу чергу, за допомогою перформативного дієслова, який іменує комунікативну дію. Наприклад, слова, *to demand, to order, to advise, to prohibit, to invite, to offer, to ask*, які у певному комуні-

кативно-прагматичному контексті являються не лише назвою дії, але і самою дією мовця. Розглянемо традиційні типи мовленнєвих актів, запропонованих Дж. Серлем і як вони реалізуються теперішніми політиками.

Репрезентативи (інформативні МА) – Відбувається представлення адресату подій, предметів або явищ. Мовець має намір передати слухачу певну сукупність відомостей та взяти на себе відповідальність стосовно їх істинності, наприклад «*I met with the President and some of my other colleagues in the West Wing this week to discuss with him where we are on immigration reform.*» [Barack Obama. Updates on Darfur, Immigration, Gas Prices. April 27, 2006].

«*Now, there is no one in this Congress who doesn't want President Bush to have every tool at his disposal to prevent terrorist attacks – including the use of a surveillance program.*» [Barack Obama. Floor Statement General Michael Hayden Nomination. May 25, 2013].

Директиви – (МА (мовленнєвий акт) спонування, мовець спонукає, змушує слухача до виконання або невиконання чогось: «*Don't expect the President to give the American people every detail about a classified surveillance program.*» [Barack Obama. Floor Statement General Michael Hayden Nomination. May 25, 2006].

Комісиви- (МА взяття зобов'язань, часто лінгвістичні експоненти таких МА вміщують дієслова «обіцяю» (*promise*), «клянусь» (*swear*), «зобов'язуюсь» (*commit myself*) тощо, наприклад: «*I can promise you this: America will be with you. As a partner. As a friend. Freedom is your inheritance. Now, it is your responsibility to build upon freedom's foundation.*» [Barack Obama. Speech in Ghana. July 7, 2009].

Експресиви- вираження емоцій мовця, спрямованих на адресата.

Якщо МА виражає крім емоцій ще й ставлення адресанта до ситуації взаємодії, ці експресиви називаються бехабітими (їх лінгвістичні експоненти): «*I am thankful to Canada. Your country was one of the soundest supporters of Ukraine*» [Petro Poroshenko. Speech in Ottawa. Sep 17, 2014].

«*I rise to support this motion of condolence and to pay tribute to the Honourable Edward Gough Whitlam AC, QC*» [Penny Wong. CONDOLENCE SPEECH FOR GOUGH WHITLAM. October 28, 2014]. *It is a great pleasure to be invited here today to address you – and on such a topic.*

«*In these dark days, we feel the strong support of you. Thank you very much for that.*» [Petro Poroshenko. Speech in Ottawa. September 17, 2014].

Щодо лінгвістичного аспекту нашої статті, нами розглядаються мовні засоби, які вибирає і оперує політик для досягнення перформативного ефекту. Адже для сприйняття ідей мовця і емоцій, які він хоче викликати/передати, необхідних для реалізації комунікативної мети, в процесі підготовки та виголошення промови політик враховує характеристику цільової аудиторії, і підбирає відповідні її інтересам ідеї та емоції [3, с. 62].

Визначено, що сьогоденні політики активно вживають такі мовні засоби, як лексеми оцінки, відмови, експресії, модальні дієслова, дієслова (які виражають суб'єктно-об'єктні відносини, готують свідомість адресата для сприйняття інформації й сигналізують про наміри промовця), прикметники, прислівники, займенники, а також стилістичні фігури.

Розглянемо основні комунікативні інтенції сучасних політичних промов та мовні засоби їх реалізації.

Початком кожної промови, як ми вже визначили, є вітання і/або звертання до аудиторії. У політичних промовах, окрім вживання стандартних формул ввічливості можливі також їх розширені варіанти, які завдяки використанню мовних засобів набувають більшої експресії і тим самим привертають увагу слухачів і налаштовують на певний настрій:

I am so happy to get to be with you all, and it's pretty cool to see some of the College Republicans sitting down here where we met last time. [Sarah Palin's CPAC speech. March 08, 2014].

I rise to support this motion of condolence and to pay tribute to the Honourable Edward Gough Whitlam AC, QC. [Penny Wong. Condolence Speech for Gough Whitlam. October 28, 2014].

You know, folks, my dad used to have an expression. [Joe Biden's VP Nomination Speech].

Інтенція «**надати інформацію**» реалізується за допомогою лексем та словосполучень *to speak of/about, to tell smb, to have a revelation for smb, to come with the news, (to give/ serve with) the information, the/my message*. Наприклад:

We've named a Presidential Adviser for Global Entrepreneurship, well known and respected U.S. entrepreneurs and deployed them around the world to speak about what they do, how they do it, and why it matters. [Joe Biden's remarks to the Global Entrepreneurship Summit. November 20, 2014].

Speaking of tough decisions – speaking of tough calls – (chuckles) – last week we heard at the Republican convention – we heard our opponents – we heard them pledge that they too – they too heard the courage to make the tough calls. [Joe Biden's speech at the Democratic National Convention. September 06, 2012].

I tell you – Tristram Hunt and I might both have been educated at some of the best schools in our country. But here's the difference: You, Tristram – like the rest of the Labour Party – want to restrict those advantages... [David Cameron's speech to the Conservative conference. October 01, 2014].

Інтенція «**дати пораду**» відноситься до директив та реалізується безпосередньо у словосполученні *to give advice* та словосполученнями на кшталт *to offer advice, to give a hint*, а також дієсловами *to advise, to suggest, to recommend* та іменниками *an advice, a recommendation, a suggestion* із присвійними займенниками *my, our*:

So, to the Class of 2013, I will offer my first piece of advice: Enjoy it while you can. Soon, you will not get to wake up and have breakfast at 11:30 a.m. on Tuesday. And once you have children, it gets even earlier. [Barack Obama's Commencement Speech at Ohio State University. May 6, 2013].

My second piece of advice is to stay global. As the world continues to change and we become more connected to each other, globalization will bring both benefits and disruptions to our lives. ... My third piece of advice is to cultivate a sense of empathy – to put yourself in other people's shoes – to see the world from their eyes. [Barack Obama. University of Massachusetts at Boston Commencement Address. June 2, 2006].

Ще одним індикатором ілокутивної сили слугує наказовий спосіб:

So, to the Class of 2013, I will offer my first piece of advice: Enjoy it while you can. [Barack Obama's Commencement Speech at Ohio State University. May 6, 2013].

А також вживання модальних дієслів *must* і *should*:

We should be making this change with the information revolution in our country, with searchable health sites, so you can see what operations work out properly, what records doctors have, the cleanliness of hospitals, who does best at infection control – all of the information that would once be locked in the Department of Health is now available for all of us to see. [David Cameron's speech The next age of government. February 2010].

Використання методу прихованого маніпулювання, за якого мовець закликає до чогось, повідомляючи про свою особисту зацікавленість і використовує дієслова у наказовому способі, також є одним із варіантів реалізації даної інтенції:

I need everybody here to go back to your neighborhoods, and your workplaces, to your churches, and barbershops, and beauty shops. Tell them we have more work to do. Tell them we can't wait to organize. Tell them that the time for action is now. [Barack Obama's Remarks to the CBC's Phoenix Awards Dinner. September 18, 2010].

Засобами підсилення ефекту змісту директивних інтенцій виступають:

– оператор *do*, метою якого є підсилення перформативних дієслів:

I think we do have to, as a society, ask ourselves some difficult and profound questions around these issues. [Barack Obama Remarks in Joint Press Conference. May 02, 2014].

On the other hand, we continue to be an extraordinarily important market and foundation for global economic growth. We do have to take care of our deficits. [Barack Obama speech before newspaper editors. Washington, D.C. April 03, 2012].

– прислівники підсилення (у придієслівній позиції):

With this in mind, I strongly encourage the United States to give Ukraine special, non-allied partner status. [Petro Poroshenko to the Joint Session of the United States Congress. September 09, 2014].

Mr Speaker, we strongly endorse that call. [The House of Commons (David Cameron) on the flight MH17 disaster, Ukraine and Gaza, July 21, 2014].

Реалізацію інтенції «**зміняти свідомість адресата**» простежуємо у реченнях, де використовується оціночна, емоційно-експресивна лексика, тропи.

Лексико-семантичні засоби вираження оцінки і текстові прийоми їх організації використовуються для активізації емоційної реакції адресата і формування референтних груп. Серед цих лексико-семантичних індикаторів можна виділити:

– емоційно-оціночні лексеми із вираженою оціночною конотацією (як позитивною, так і негативною): *democracy, confidence, resolve, clear purpose, a caring and peaceful world, freedom, free and hopeful society, toughness, courage, terrorism, violent dictatorships, devastation.*

– лексеми, які імплікують оцінку на основі негативної або позитивної конотації, яка реалізується у значеннях стилістично нейтральних слів (*authorities, government, officials, democrats*) у контексті або у складі словосполучень (*arbitrariness of authorities, corrupted Democrats, Labour's big government bureaucracy*);

– оціночні компоненти, які актуалізуються адресантом за допомогою стереотипів, які існують у спільній для даної спільноти людей картині світу: *hardworking Americans, United Europe, unbreakable will to live free, the world's longest-serving dictator.*

Інтенцію **впливу, спонукання до дії** тощо реалізується за допомогою морфологічних засобів, представлених одиницями, які виражають семантику імперативу:

– наказовим способом дієслова, які вказують на пряме або приховане звернення до адресата: *go and find it, don't neglect important relationships.*

– наказовим способом, утвореним за допомогою дієслова *let*: *let's celebrate, let's finally make it happen.*

– модальними дієсловами із інфінітивом, які актуалізують інтенцію переконання: *must mentor the next generation, should set limits, have to oppose.*

– дієсловами-перформативами, які виконують відповідну функцію заклик до певної дії: *to answer, to tell, to explain, to share.*

Визначимо, що імператив репрезентує домінуючу інтенцію політичного виступу, а саме спонукання адресата до здійснення певної політичної дії. У сьогоднішніх політичних промовах також присутні такі інтенції, як заклик, переконання, мобілізація нації.

До синтаксичних засобів, які актуалізують інтенції **впливу** та **взаємодії** є експлікація суб'єктивно-модальних і оціночних значень. Актуалізуються ці інтенції наступним чином:

– стійкими виразами: *terrorist threat, civil war, counterterrorism strategy, humanitarian assistance, religious minorities*, та синтаксичними фразеологізмами: *God bless you, may God bless you, at the end of the day.*

– експресивно і емоційно забарвлені синтаксичні конструкції:

Will Europe be free or partly free?

But I have no doubt that in the long run the system that offers the greater freedom will prevail. It always does! [Petro Poroshenko to the Joint Session of the United States Congress. September 09, 2014].

– повтор у межах мікротексту, який нав'язує елементу, який повторюється мовцем, роль теми. Завдяки повторенню слів та словосполучень на них зосереджується увага аудиторії; вони надають мовленню ритм та градаційний ефект:

Not just the CEO but the secretary and the janitor; not just the factory owner but the men and women who work the factory floor. [Barack Obama. Night Before the Election. Manassas, Prince William County, Virginia. November 3, 2008]

They execute captured prisoners. They kill children. They enslave, rape, and force women into marriage. They threatened a religious minority with genocide. [Barack Obama. Statement by the President on ISIL. September 10, 2014]

Now, today I want to take on all these views: the idea we'd be better off without Scotland; the idea that this makes no difference to the rest of the UK; and the idea that, however much we might care, we in England, Wales and Northern Ireland can have no voice in this debate because we don't have a vote. [David Cameron on The importance of Scotland to the UK. February 07, 2014]

But I believe together we can provide that strong and stable government that our country needs based on those values – rebuilding family, rebuilding community, above all, rebuilding responsibility in our country. [David Cameron's speech outside No 10 Downing Street as prime minister. May 11, 2014]

Парцеляція як основа прийому автоінтерпретації, яка об'єднує в одне ціле концепти різного порядку:

And it's Team GB I want to talk about today. Our United Kingdom.

And this, really, is why I'm standing here today: our shared values. Freedom. Solidarity. Compassion. Not just overseas, but at home.

Sam and I were in Bayeux, in France, with my constituent, Patrick Churchill...no relation to the great man – but a great man himself. [David Cameron's speech to the Conservative conference. October 01, 2014]

Інтенції зміни свідомості адресата, впливу, об'єднання соціальних груп адресатів реалізуються за допомогою мовних засобів створення виразності, які представлені стилістичними прийомами метафоризації, евфемізмів, гумору та іронії, кліше, експресивної фразеології, і найчастіше – епітетів. Метафора репрезентує образну інтерпретацію подій, фактів, явищ на основі прихованого порівняння та переносу значень: *guardians of our liberty, the tyranny of oil, tighten the net around their finances, we are hungry for change, religion as a wedge, patriotism as a bludgeon.*

There are still glass ceilings and walls we need to break down in our country so that talented Asians from every community in every part of our community can make it to the top. [David Cameron at the Muslim News Awards for Excellence, Grosvenor House, Park Lane. March 31, 2014].

And five years later when I found Jill and, by the way, like all educators, she has a healthy degree of skepticism. [Joe Biden's speech at the NEA Annual Meeting & Representative Assembly. July 03, 2011].

Кліше використовуються для посилення потенціалу впливу у мовленні. Використання клішованих елементів та їх відповідність стереотипам адресата забезпечує ефективність інтенції впливу та зміни свідомості адресата.

These are tough times for many of you. ... Fight for our children's future. [John McCain's Presidential Nomination Speech] *Are we on the eve of a new cold war?* [Petro Poroshenko to the Joint Session of the United States Congress. September 09, 2014].

We stand with you, the NEA, because with you, we can and will literally – it sounds trite, but restore the American dream. [Joe Biden's speech at the NEA Annual Meeting & Representative Assembly. July 03, 2011].

Евфемізми широко вживаються у політичних промовах, здебільшого, щоб в межах політичної комунікації вплинути на суспільну думку шляхом спотворення та пом'якшення певних явищ та фактів політичної дійсності.

I want to acknowledge – I want to acknowledge, as we should every night, the incredible debt we owe to the families of those 6,473 fallen angels and those 49,746 wounded, thousands critically, thousands who will need our help for the rest of their lives. [Joe Biden's speech at the Democratic National Convention. September 06, 2012].

Clearly I am not talking about a military solution of the Crimean problem. [Petro Poroshenko to the Joint Session of the United States Congress. September 09, 2014].

And children with special needs inspire a special love. [Sarah Palin's VP Nomination Speech].

Гумор та іронія використовуються доволі обережно, оскільки навіть заздалегідь обдумані і підготовані жарти можуть не справити потрібного враження і аудиторія може не зрозуміти інтенцію. Зазначимо, що жарти із нотками образи, навішування ярликів сприймаються зазвичай негативно, але все ж мають місце у спонтанній політичній комунікації.

I'd like to quote a poem, if you'll forgive me, from an Irish poet. My colleagues always kid me back home saying I'm always quoting Irish poets because I'm Irish. That's not the reason. I quote them because they're the best poets in the world. That's why.

[Joe Biden's remarks to the Global Entrepreneurship Summit. November 20, 2014]. Епітети допомагають слову або вислову отримати потрібне забарвлення і вплинути на точку зору адресатів: *mounting debts, stagnant wages, tough talk, ill-conceived war, sweeping ethics reform, abiding desire, disastrous policies, bitter partisanship.*

On this day, we come to proclaim an end to the petty grievances and false promises, the recriminations and worn-out dogmas that for far too long have strangled our politics. [Barack Obama Inaugural Address. January 21, 2013]

We must tackle this poisonous thinking at home and abroad and resist the ideologues' attempts to divide the world into a clash of civilizations. [David Cameron's Speech at Israel's Knesset. March 12, 2014]

But we also seek a world, it's in our naked self-interest to want a world where everyone everywhere can reach their full potential in their own society. [Joe Biden's remarks to the Global Entrepreneurship Summit. November 20, 2014].

Now to be fair, some GOP candidates also raised mammoth amounts of cash... [Sarah Palin's Speech at the Restoring America Tea Party of America Rally in Indianola, Iowa. September 04, 2011].

Фразеологічні одиниці слугують посиленню образності промови. Велика частина фразеологізмів, крім номінативної і комунікативної функцій, виконує в мові емоційно-експресивну функцію, чим пояснюється широке використання фразеології в політичних виступах.

It took Ukraine 7 long years to walk the terrible, thorny road towards the political association and economic integration with the EU.

Their cold-blooded killing (just like the barbaric treatment of their remains afterwards) showed that whoever floods Europe with uncontrolled weapons – puts millions of lives at risk. [Petro Poroshenko at the ceremony of signing the Association Agreement between Ukraine and the European Union. June 27, 2014]. Підсумовуючи зазначимо, що сьогоденні політики актуалізують певні комунікативні наміри, які знаходять своє мовне вираження на різних рівнях. З'ясовано, що найбільш емоційно експресивними є промови, де метою політика є змінити свідомість адресата, вплинути на його бачення ситуації, скорегувати світогляд, і саме тому реалізація даної інтенції вимагає використання експресивної та оціночної лексики, тропів, стилістичних фігур, які використовуються для збудження емоційної реакції адресата. Подальшого дослідження потребує встановлення взаємодії прагматичних, семантичних та стилістичних властивостей мовних одиниць в англомовному політичному дискурсі з точки зору їх функціонування та перекладу.

Література:

1. Москальская О. И. Грамматика текста / О. И. Москальская. – М. : Высш. школа, 1981. – 183 с.
2. Научук О. В. Когнітивні та прагматичні характеристики порад у сучасній англійській мові: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04. / О. В. Научук. – Донецьк, 2010. – 20 с.
3. Почепцов О. Г. Интенциональный анализ / О. Г. Почепцов // Речевые акты в лингвистике и методике. – Пенза: ПГУИЯ, 1986. – С. 170–181.
4. Серль Дж. Природа интенциональных состояний / Дж. Серль // Философия, логика, язык. – М. : Прогресс, 1987. – С. 96–127.
5. Формановская Н. И. Соотношение интенционального и пропозиционального компонентов в высказывании / Н. И. Формановская // Русский язык за рубежом. – 1996. – № 1–2–3. – С. 42–47.
6. Федорова Л. Л. Типология речевого воздействия и его место в структуре общения / Л. Л. Федорова // Вопросы языкознания. 1991. – № 6. – С. 46–50.

УДК 811.111:39

Т. М. Гузій,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ДУША / ДУХ, БОГ У РЕЛІГІЙНОМУ СВІТОГЛЯДІ ДРЕВНІХ АНГЛОСАКСІВ

У статті розглядається концепт ДУША / ДУХ на основі пам'яток давньої писемності, таких як «Beowulf» (VII-XI ст.), «Dream of the Rood» (X ст.), «Daniel» (X ст.), «Juliana» (X ст.), «Elene» (X ст.). Увага автора зосереджується на виявленні засобів вербалізації концепту ДУША / ДУХ, які поєднують в собі язичницькі та християнські мотиви та допомагають ширше розкрити поняття Бога в культурі древніх англосаксів.

Ключові слова: концепт, Бог, дух, душа, древні англосакси.